

Durum Bilgilendirmesi

Ankara | Ekim-Kasım 2020

Öneriler

1. Türkiye Cumhuriyeti Devleti COVID-19 salgınından ciddi şekilde etkilenen mülteci ailelere mali desteği artırmalıdır. Son on yılın en şiddetli yoksulluk kriziyle karşılaşmamak için bu durum ev sahibi topluluklar ve mülteciler arasında ayırım gözetmeksizin ele alınmalıdır.
2. Yerel yönetimler bütün mültecilerin sağlık, eğitim ve sunulan diğer koruma hizmetlerine erişebilmeleri için daha çok insan kaynağı ayırarak artan Geçici Koruma Kimlik Belgesi taleplerini karşılamalıdır.
3. **4 milyondan** fazla insan bu deprem öncesi duruma göre daha büyük bir sağlık riskiyle karşı karşıyadır. COVID-19 salgınının küresel etkilerinin yanı sıra mültecilerin uygun barınma koşullarına sahip olmadan kış mevsimine girmeleri salgının etkilerini daha çok artırmakta ve bu felaketin sonucu olarak yerinden olan herkese derhal barınma ve sağlık desteği sunulmalıdır.

Türkiye'deki Mültecilere

Türkiye yaklaşık **5 milyon** mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Mültecilerin çoğunluğu – **%98'i** – kentlerde, kalanları kamplarda yaşamaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (İGİM) verilerine göre, İGAM'ın kurulu bulunduğu Ankara'da, **98,889** kayıtlı Suriyeli mülteci (Kasım 2020) ve ikamet izni sahibi **90,228** kişi bulunmaktadır. Ayrıca Ankara'da çoğunluğu Afganistanlı olan yaklaşık **20-30,000** kayıtsız mülteci bulunduğu düşünülmektedir. Ancak kesin rakamlar bilinmemektedir.

Yakın Zamandaki Gelişmeler

I. COVID-19 etkileri dolayısıyla mültecilerin temel hizmetlere erişimleri sınırlanmıştır

Türkiye'de tespit edilen COVID-19 vaka sayılarının hızla arttığı,¹ şu anda tespit edilen vaka sayısının **558,517** olarak açıklandığı² salgın ortamında, halihazırda hassasiyetleri bulunan ve virüse yakalanma riski daha yüksek olan mültecilerin salgından ne kadar etkilendiği bilinmemektedir.³ Yaklaşık **3.6 milyon** kayıtlı olmak üzere en büyük Suriyeli mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan Türkiye'nin vaka sayılarını yıl sonuna kadar koruması beklenmektedir.⁴ Türk devleti virüsü kontrol altına almak için önlemleri yeniden sıkılaştırırken bu durum işsizlik oranı alarm veren mülteci nüfus için özel endişeler doğurmaktadır: İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM) tarafından desteklenen mültecilerin yalnızca **%6,4'ü** çalışırken bu kişilerin **%46'sı** işlerini kaybetmiş ve kalan **%47,6'lık** mülteci popülasyonunun ise salgının görülmesinden önce zaten işsiz olduğu tespit edilmiştir.⁵ Çoğu mülteci idari gecikmeler nedeniyle geçici koruma kimliklerini alamamakta veya Suriye'ye geri gönderilmekten korkmaktadır.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca 2014 yılında Geçici Koruma Yönetmeliği'nin (GKY) yayınlanması ve uygulanmasıyla sistemli hale getirilen kimlik işlemleri kapsamında Türkiye'deki Suriyelilerin yasal statü alabilmeleri için kimlik çıkartmaları zorunlu kılınmıştır. Ancak kimlik kartları, yalnızca kayıtlı olan kişilere verilmekte ve herhangi bir nedenden dolayı kimlik almamış veya alamamış kişilerin farklı seçenekler aramaya itildiği gözlemlenmektedir. Geçici Koruma Kimlik Belgesi sahibi olan bütün kayıtlı kişilere, eğitim ve sağlık hizmetlerine ücretsiz olarak erişme ve yasal olarak çalışma hakkı sağlanmaktadır. Bu Kanun ve Yönetmelik, geçtiğimiz altı yıl içinde Türkiye'nin mültecilere sağladığı hakların temelini oluşturmaktadır.

Mülteciler, COVID-19 nedeniyle Ankara İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nden (İGİM) randevu almakta zorlandıklarını dile getirmektedir. İGAM gibi insani yardım kuruluşları, ihtiyaç sahipleri için randevu almaya çalışmaktadır, COVID-19, yerel yönetimlerin bütün talepleri karşılamasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle mültecilerin kimlik kartı süreçleri gecikmekte ve mültecilerin hizmetlere erişme ve kimlik kartı alma imkânları ortadan kalkmaktadır. Yerel yönetimler, mültecilerin büyükşehirlerle yönelik hareketlerini kontrol altında tutmaya çalıştığı için bu şehirlere kimlik başvuruları yapılamamakta veya başvurular başka şehirlere yönlendirilmektedir.

Aynı zamanda mülteciler kimlik doğrulama, kimlik transferi ve yeni adres kaydı yapamamaktadır. Buna bağlı olarak mültecilerin hastaneler ve okullar gibi temel hizmetlere erişememesi ve ayrıca sosyal yardımlardan faydalanamaması var olan hassasiyetlerini ve koruma risklerini artırmaktadır. Bu işlemleri gerçekleştirebildikleri zaman bile salgın ile mücadele eden sağlık hizmetleri sağlayıcılarından ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerine ulaşmakta farklı engellerle karşılaşmaktadırlar.

Sonuç olarak geçtiğimiz aylarda İGAM'a temel ihtiyaçlar için destek başvurusunda bulunanların sayısı artmıştır. Örneğin Ekim 2020'de yeni faydalanıcıların **%75'i** yalnızca temel ihtiyaçlar için destek istemiştir. Sağlık ve eğitim konularında bilgi almak; sağlık hizmetlerine başvuramayan veya bu hizmetleri alamamaktan korkan mülteci nüfusu için ikinci sırada gelen öncelik ve ihtiyaç olmuştur. Ayrıca, İGAM'ın faydalanıcıları, yeni kimlik kaydı, kimlik transferi, kimlik bilgileri doğrulama, boşanma, evlilik, üçüncü ülke yerleştirme süreçleri ve Türk vatandaşlığı alma gibi çeşitli hukuki konularda İGAM'a ulaşmaktadır. Ekim ayında, İGAM'ın yeni faydalanıcılarının **%26'sı** İGAM Mülteci Bilgilendirme ve Destekleme Noktasından hukuki destek talep etmiştir. Faydalanıcılara konular hakkında bilgi verilmiş ve ilgili kurumlara yönlendirmeleri yapılmıştır. İGAM çalışanları, bu desteği Ekim ve Kasım 2020 aylarında hizmet verdiği toplam mültecilerin yaklaşık **%30'una** sunmuştur.

¹ <https://covid19.saglik.gov.tr/> Sağlık Bakanlığı

² <https://covid19.who.int/region/euro/country/tr> DSÖ tarafından bildirilen tespit edilmiş vaka sayısı çok daha yüksektir

³ Türkiye'de mülteciler ve kimliksiz göçmenlerin karşılaştığı COVID-19 engelleri ve bunlara verilen yanıtlar - ScienceDirect

⁴ https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/dursol_oct.pdf

⁵ İGAM'ın düzenlediği son ihtiyaç analizine göre (Mart-Haziran 2020)

Durum Bilgilendirmesi

Ankara | Ekim-Kasım 2020

2. Doğal afet İzmir'deki mültecilerin güvensizliklerini bir kat daha artırmıştır

30 Ekim günü İzmir'de yaşanan ve Türk sahillerini ve Yunan adası Samos'u etkileyen 6.8 büyüklüğündeki deprem, Türkiye'ye sığınan mültecilerin karşılaştıkları risklere bir yenisini eklemiştir. Türkiye'nin batısındaki İzmir ili depremden en çok etkilenen yer olmuştur. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı'nın verilerine göre **115** insan hayatını kaybetmiş ve **1.034** insan yaralanmıştır. İzmir Türkiye'nin üçüncü büyük şehri olup şu anda **150.000'i** kayıtlı mülteciler olan **4,3 milyon** kişiye ev sahipliği yapmaktadır⁶. Kayıtlı mültecilerin yarısı çocuklardan oluşmaktadır⁷. Kayıtsız bir şekilde yaşamaya devam eden mültecilerin tam sayısı bilinemediğinden, bu kişiler bu rakamlara dahil edilememekte ve ihtiyaçları göz ardı edilmektedir. Kayıtsız mülteciler için herhangi bir hizmete ulaşmak neredeyse imkânsızdır. Suriye krizinin başından bu yana İzmir, güvenlik ve daha iyi bir hayat arayan mültecilerin Yunan adalarına geçmek için toplandıkları bir odak noktası olmuştur.

Kasım ayında deprem en az **200** mülteci aile için evlerini kaybetmeleri ve yeniden taşınmak zorunda kalmaları anlamına gelmiştir. Yaklaşık **100** aile yerel yönetimler tarafından kurulan çadır kentlerde barınak bulurken yaklaşık **50** ailenin hasarlı evlerinin bahçelerinde kaldığı tahmin edilmektedir. Bazı mülteci aileler akrabaları ve arkadaşlarıyla zaten kalabalık olan küçük evlerde kalmayı tercih etmiştir. Kış mevsimi göz önünde bulundurularak mültecilerin yeterli barınma koşullarına ve kış insani şartlar içinde geçirmelerini sağlayacak eşyalara sahip olmaları sağlanmalıdır.

İGAM'ın Çalışmaları

Herkesin, ama özellikle Türkiye'ye sığınan kişilerin ihtiyaçlarının arttığı salgın koşullarında İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM) bireysel koruma yardımı da dahil, önleyici ve iyileştirici müdahalelerle **500'den fazla** mülteciye destek olmuştur. Bütün kamu ve özel sektör hizmetlerinin salgından olumsuz etkilendiği bu koşullarda mülteci bireylerin ve toplulukların ihtiyaç duydukları konularda destek almalarına katkıda bulunmuştur.

COVID-19 nedeniyle farkındalık artırma oturumları ve çocuklarla Psikososyal Destek (PSS) etkinlikleri gerçekleştirilememiştir. Ancak mülteci bireyler ve gruplar için çevrimiçi farkındalık artırma oturumları düzenlenmektedir. İGAM, mültecilerin sağlanan hizmetlere ve güncel bilgilere ulaşmasını sağlamak amacıyla bir YouTube kanalı (İGAM TV) kurmuştur. Bu kanalda farklı programlar ve etkinlikler düzenlenmekte ve duyurular yapılmaktadır. Ayrıca İGAM; COVID-19, yeni yasal düzenlemeler veya kısıtlamalar, İGAM'ın sağladığı hizmetler, çalışma saatleri ve şartlarındaki düzenlemeler ve mültecilerin hakları ve yükümlülükleriyle ilgili olabilecek her türlü duyuruyu faydalanıcılara kısa mesajlarla (SMS) göndermektedir. Örneğin, Ekim ayında telefonla **1,600'ün** üzerinde faydalanıcıya iki farklı kısa mesaj gönderilmiştir. Mesajların biri Hayat Eve Sığar (HES) uygulamasıyla ilgilidir ve diğeri Birleşmiş Milletler Mülteciler Komiserliğinin (BMMYK) Uluslararası Koruma Statüsüne sahip üniversite öğrencilerine sunduğu burs olanakları hakkında bilgiler içermektedir. HES uygulaması Türkiye Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve pek çok kurumun, kullanılmasını talep ettiği bir uygulamadır. Kontrollü sosyal hayat koşulları içinde HES uygulaması insanların yolculuk veya seyahat gibi faaliyetler için COVID-19 risk durumlarını kurumlar ve şahıslarla güvenle paylaşabilmesine yardımcı olmaktadır.

Mültecilerin hakları ve yükümlülüklerine dair bilgilere erişimleri kolaylaştırılmalıdır. Buna yönelik bilgilendirme kampanyalarına ve hassas durumdaki mülteciler ile iletişimde kalmaya önem gösterilmelidir. İhtiyaç sahibi kimsenin göz ardı edilmediği ve herkesin hizmetlere erişiminin kolaylaştırıldığı bir ortamın oluşması ve sürdürülmesi için yerel ve uluslararası insani yardım kuruluşlarının desteklenmesi son derece önemlidir.

İnsani Yardım Alanında Karşılaşılan Güçlükler

1. Kayıtlı mülteciler Geçici Koruma Kimlik Belgelerini teslim alamamakta ve bu durum onları hukuki hakları da dâhil her türlü temel hizmetlerin dışında bırakmakta ve kayıtlı olmayan diğer mültecileri, kaçtıkları ülkelere geri gönderilme tehlikesiyle karşı karşıya bırakmakta ve dolayısıyla alternatif çözümler aramaya itmektedir.
2. Kayıtlı Suriyeli ve Suriyeli olmayan mülteci nüfusu ekonomik olarak büyük ölçüde gündelik işlere ve diğer kayıt dışı istihdam şekillerine yönelmektedir. COVID-19 sınırlamaları geçim kaynaklarını ciddi şekilde etkileyerek onları yoksulluğa itmıştır. İGAM'ın faydalanıcılarının **%50'den** fazlası yoksulluk sınırının altında yaşamakta ve daha ciddi hassasiyetlere açık hâle gelmektedir.⁸
3. **4 milyondan** fazla insan İzmir depreminden öncesine göre daha büyük bir sağlık riski altındadır. İzmir, en kalabalık mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan büyükşehirlerden birisidir. Bu doğal afet mültecileri yeniden uygun barınma koşulları olmaksızın ve kendi ayakları üstünde durma kapasiteleri azalmış şekilde buldukları yeri terk etmek zorunda bırakmıştır.

⁶ Geçici Koruma sistemindeki mültecilerin resmi sayısı

⁷ %46, a.g.e. 6

⁸ Bu varsayımlar İGAM personeli tarafından yapılan mülakatlara ve koruma risk analizine dayanmaktadır

Durum Bilgilendirmesi

Ankara | Ekim-Kasım 2020

İGAM Hakkında

İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (İGAM) 2013 yılında Ankara'da kurulmuş genç ve dinamik bir sivil toplum örgütüdür. İGAM Ankara'nın Keçiören ilçesinde Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü (ECHO) tarafından finanse edilen ve World Vision International ortaklığında gerçekleştirilen 'Türkiye'deki Hassas Mültecilerin Bilgilendirilmesi ve Koruma Desteği Sağlanması ile Onların Koruma Hizmetlerine Yönlendirilmesi' projesini yürütmektedir. Bu proje kapsamında İGAM, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında mültecilere sahip oldukları haklara tam olarak erişmelerini sağlamaya çalışarak koruma desteği vermektedir. İGAM, beş Vaka Yönetim Sorumlusu, iki Psikososyal Danışman ve bir Hukuk Danışmanı ile mültecilere ihtiyaç duydukları konularda bilgilendirme, yönlendirme ve eşlik etme hizmetleri vermektedir. İGAM 2018 yılından bu yana yürüttüğü faaliyetler kapsamında 5500'den fazla mülteciye ulaşmıştır.

World Vision Hakkında

World Vision dünyanın her yerine çocuklar, aileleri ve topluluklarıyla çalışarak yoksulluğun ve adaletsizliğin nedenlerini ortadan kaldırmayı ve böylece potansiyellerinin tamamına ulaşmalarını sağlamayı amaçlayan bir insani yardım ve kalkınma kuruluşudur. Din, ırk, etnik köken veya toplumsal cinsiyet ayrımı gözetmeksizin bütün insanlara hizmet ederiz.

Merkezi Amman'da bulunan World Vision Suriye Müdahalesi Suriye, Ürdün ve Türkiye'de gerçekleştirilen programları kapsamaktadır. Ayrıca iç gelişmelere/insani yardım ihtiyaçlarına ve Suriye mülteci krizine yanıt verdiğimiz Lübnan ve Irak'ta ulusal ofislerimiz bulunmaktadır. 2013 yılından bu yana Suriye Müdahalesi World Vision'ın kırılgan bağlamlarda gerçekleştirdiği çalışmaların başında gelmekte, bu kapsamda üç farklı ülkede yaratıcı ve kanıtlara dayanan programlar gerçekleştirilmektedir. Doğrudan ve ortaklarımız aracılığıyla hassas ailelere koruma, sağlık, eğitim, geçim kaynağı, su ve hijyen ve gıda güvenliği projeleri gerçekleştirilmektedir. Yaklaşımımız çocukların içinde buldukları toplulukların yapısını da göz önüne alan bütüncül ihtiyaçları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

“İGAM'ın desteğiyle Ankara İl Göç İdaresinden kimlik kartımı almak için bir randevu aldım. Kimliğimizi alabildiğimiz için ailem ve ben Ankara'da sunulan çeşitli hizmetlerden faydalanabiliyoruz. Allah razı olsun.”

- Muhammed*, 31

*Kişisel bilgilerin korunması amacıyla isim değiştirilmiştir.

Daha fazla bilgi için bizimle iletişime geçebilirsiniz:

Metin Çorabatır, Başkan, IGAM
mcorabatir@gmail.com

Yusuf Avcı, Türkiye Portföy Yöneticisi, World Vision International,
Yusuf_Avcı@wvi.org

Alexandra Matei, Suriye Müdahale Savunuculuk ve İletişim Direktörü,
World Vision International
Alexandra_Matei@wvi.org

